

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології та безпеки життєдіяльності

Методичні рекомендації
для практичних занять з дисципліни
«ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»
зі студентами напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона
навколишнього середовища та збалансоване природокористування»
за освітнім рівнем «бакалавр»

Харків, 2018

УДК 502/504 (075.8)

Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Екологічна експертиза» зі студентами спеціальності 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» за освітнім рівнем «бакалавр» / О.А. Проскурнін, Г.В. Коробкова, Кирпичова І.В. – Харків: ЛНАУ, 2018. – 44 с.

У методичних рекомендаціях викладено прикладні аспекти екологічної експертизи, питання для самостійної підготовки при вивченні дисципліни «Екологічна експертиза».

Укладачі:

Проскурнін Олег Аскольдович, канд. тех. наук, доцент кафедри екології та безпеки життєдіяльності ЛНАУ;

Коробкова Ганна Володимирівна, асистент кафедри екології та безпеки життєдіяльності ЛНАУ;

Кирпичова Ірина Валентинівна, канд. біол. наук, доцент, зав. кафедри екології та безпеки життєдіяльності ЛНАУ

Рецензент:

Брук Володимир Вікторович, канд. техн. наук, провідний науковий співробітник науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем».

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри екології та безпеки життєдіяльності, протокол №7 від 05.02.18 р.

Розглянуто і затверджено на засіданні Методичної комісії факультету харчових технологій, протокол № №6 від 06.02.18 р.

Розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради факультету харчових технологій, протокол №5 від 16.02.18 р.

Призначено для студентів напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» за освітнім рівнем «бакалавр» денної та заочної форми навчання.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Загальні положення	5
2. Тематичний план дисципліни	7
3. Список рекомендованої літератури для вивчення дисципліни	8
4. Методичні вказівки до практичних робіт	10
Практична робота 1. Основи екологічної експертизи і оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) (2 години)	10
Практична робота 2. Перелік об'єктів, на які документація ОВНС розробляється в повному обсязі і тих, на які не розробляється, врахування громадських інтересів (2 години)	14
Практична робота 3. Стадії розробки матеріалів ОВНС (2 години)...	17
Практична робота 4. Порядок і етапи виконання ОВНС; юридичні аспекти розробки матеріалів ОВН (4 години)	21
Практична робота 5. Склад розділу ОВНС, підстави для проведення ОВНС, звітні матеріали і характеристика об'єкту проектування та району його розміщення (2 години)	25
Практична робота 6. Оцінка впливів запланованої діяльності на навколишнє природне середовище (4 години)	29
Практична робота 7. Оцінка впливів запланованої діяльності на соціальне і техногенне середовище і заходи по забезпеченню нормативного стану навколишнього середовища (2 години)	34
Практична робота 8. Заяви про наміри інвестиційного будівництва і його екологічні наслідки; завдання на розроблення матеріалів ОВНС (зразки документів і пояснення до них) (2 години)	39
Список використаних джерел	41
Додатки	42

Вступ

Оцінка впливів на навколишнє середовище (ОВНС) діяльності, що планується, є обов'язковою частиною загальної екологічної експертизи. З другого боку, згідно із законодавством розділ ОВНС є обов'язковим елементом проектної документації на будівництво підприємств, споруд, будинків та інших об'єктів.

Теми посібника не тільки знайомлять студентів – майбутніх фахівців-екологів зі складом і змістом нормативного документа ДБН А.2.2-1-2003, який регулює це питання (підготовку матеріалів ОВНС), але й допоможуть їм придбати практичні навички як в розробці розділа ОВНС, так і в експертному аналізі його зміста.

В першу чергу це стосується таких важних для суспільства і навколишнього середовища документів як:

1. Заява про наміри інвестиційного будівництва;
2. Заява про екологічні наслідки запланованої діяльності;
3. Завдання на розроблення матеріалів ОВНС.

1. Загальні положення

Враховуючи ситуацію, що склалася, на сучасному рівні розвитку суспільства основним повинно бути не спостереження і констатація фактів погіршення стану довкілля внаслідок антропогенної діяльності, а своєчасне уникнення можливих негативних ефектів від певної господарської діяльності, що і є основним завданням екологічної експертизи.

Вивчення принципів проведення екологічної експертизи забезпечить проведення превентивного висококваліфікованого оцінювання антропогенного впливу на природне середовище і розробки заходів із запобігання та усунення можливих негативних наслідків. Народне господарство України і, зокрема, аграрний сектор, потребує підготовки фахівців такого профілю.

Навчальна дисципліна “Екологічна експертиза” базується на знаннях зі спеціальних навчальних дисциплін – екологічний моніторинг, екотоксикологія, екологічна паспортизація та інші, і спрямована на розвиток у студентів професійного підходу до вирішення конкретних практичних проблем, пов’язаних з охороною та раціональним використанням природних ресурсів.

По вивченні навчальної дисципліни “Екологічна експертиза” студент **повинен знати:**

- основні принципи організації експертизи передпроектних, проектних
- матеріалів, документації з впровадження нових технологій, матеріалів, речовин, продукції, реалізація яких може призвести до порушення екологічних нормативів; екологічної ситуації, що склалася в окремих пунктах і регіонах, а також чинних об’єктів та комплексів, що мають значний вплив на стан навколишнього природного середовища та здоров’я людей;
- основи екологічного нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів;
- систему стандартів якості навколишнього природного середовища;
- законодавчу основу екологічної експертизи, а саме визначення таких понять, як статус експерта, прав та обов’язків замовників екологічної експертизи, порядок проведення екологічної експертизи, фінансування екологічної експертизи, відповідальність за порушення законодавства про екологічну експертизу, державне регулювання та управління в галузі екологічної експертизи тощо;

вміти:

- користуватись державними та міжнародними стандартами;
- визначати ступінь екологічного ризику і безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності;
- встановлювати відповідність об’єктів експертизи вимогам екологічного законодавства, санітарних норм, будівельних норм і правил;
- оцінювати вплив діяльності об’єктів екологічної експертизи на стан навколишнього природного середовища, здоров’я людей і якість

природних ресурсів;

- оцінювати ефективність, повноту, обґрунтованість та достатність заходів щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей;
- готувати об'єктивні, всебічно обґрунтовані висновки екологічної експертизи.

Студент має бути ознайомлений з науковими методами проведення екологічної експертизи, з нормативною та юридичною документацією провідних установ України в галузі екологічної експертизи.

2. Тематичний план дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ТЕМА 1. Поняття екологічної експертизи і оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС).	10	1	-	-	5	6	-	-	-	6
ТЕМА 2. Перелік об'єктів, на які документація ОВНС розробляється в повному обсязі і тих, на які не розробляється; врахування громадських інтересів.	20	2	4	-	10	16	1	-	-	15
ТЕМА 3. Стадії розробки матеріалів ОВНС	20	2	4	-	15	17	1	1	-	15
ТЕМА 4. Порядок і етапи виконання ОВНС. Юридичні аспекти розробки матеріалів ОВНС.	20	2	4	-	10	18	1	2	-	15
ТЕМА 5. Склад розділу ОВНС, підстави для проведення ОВНС, звітні матеріали і характеристика об'єкту проектування та району його розміщення.	20	2	4	-	10	17	-	2	-	15
ТЕМА 6. Оцінка впливів запланованої діяльності на навколишнє природне середовище.	20	1	4	-	10	16	-	1	-	15
Усього годин	90	10	20	-	60	90	3	6	-	81

3. Список рекомендованої літератури для вивчення дисципліни

1. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Екологічна експертиза виробництва харчових продуктів» / укладачі: О. Ф. Аксьонова, Ю. Ю. Агафонова, А. О. Сергієнко. – Х. : ХДУХТ, 2015. . – 71 с.
2. А. П. Гетьман. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО. Підручник За редакцією професора А. П. Гетьмана Харків, 2013. . – 432 с.
3. Нехорошков В.П., Попова Н.Д. Екологічна експертиза матеріалів ОВНС: посібник до практичних занять. Одеська державна академія холоду, 2011р. – 46 с.
4. Донченко В. К. Экологическая экспертиза : учеб. пособие для вузов / В. К. Донченко, В. М. Питулько. – М. : Академия, 2010. – 5240 стр.
5. Некос В.Ю., Максименко Н.В., Владимірова О.Г., Шевченко А.Ю. Нормування антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище: Підручник. – Вид. 2-ге доп. І перероб. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 288 с
6. Дьяконов К. Н. Экологическое проектирование и экспертиза: учебник для вузов / К. Н. Дьяконов, А. В. Дончева. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 384 с.
7. Дончева А. В. Экологическое проектирование и экспертиза : Практика : учебное пособие для вузов / А. В. Дончева. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 286 с.
8. ДБН А.2.2.-1-2003. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будівників і споруд. – Держбуд України. – К., 2004, 22 с.
9. Галушкіна Т. П. Економічні інструменти в сфері природокористування // Економіка природокористування : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Т. П. Галушкіна ; М-во освіти і науки України. – Харків, 2009. – С. 143–184.
10. Екологічний менеджмент : підручник / Кожушко Л. Ф., Скрипчук П. М. – К: М-во освіти і науки України, 2007. – 203 с.
11. Закон України "Про екологічний аудит" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 45. – 500 с.
12. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991. – №41. – 546с.
13. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності // Під ред. В. Шевчука та ін., – К: Геопринт, 2000 – 411с.
14. Екологічне підприємництво: Навчальний посібник /В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький та ін. – К.: Мета, 2001. – 191с.
15. Інструкція щодо складання реєстрових карт об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів. Затверджено Наказом Мінприроди N 41 від 17.02.99. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0169-99>
16. Інструкція про зміст і складання паспорта місць видалення відходів. Затверджено Наказом Мінприроди N 12 від 14.01.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0470-16>

17. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів» від 31 серпня 1998 р. N 1360. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1360-98-%D0%BF>
18. Постанова КМУ «Порядок розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів» від 3 серпня 1998 р. N 1218. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1218-98-%D0%BF>
19. Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи (Офіційний вісник ЄС, L 152, 11 червня 2008 р., с. 1-44).
20. Директива 2004/107/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 грудня 2004 р. про миш'як, кадмій, ртуть, нікель та поліциклічні ароматичні вуглеводні в атмосферному повітрі (Офіційний вісник ЄС, L 23, 26 січня 2005 р., с. 3-16).

Практична робота 1.

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ І ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ (ОВНС). (2 години)

Завдання:

1. Вивчити поняття, цілі і принципи екологічної експертизи.
2. Ознайомитись з поняттям і місцем ОВНС в матеріалах експертизи; цілями і завданнями ОВНС.
3. Ознайомитись з основними положеннями та термінами в матеріалах ОВНС.

1.1. Поняття, ціль і принципи екологічної експертизи.

Екологічна експертиза є самостійним видом екологічного контролю, вона має суцільно попереджувальне значення, оскільки здійснюється, як правило, до початку еколого-шкідливої діяльності. В Україні вона проводиться більш як 20 років і її предметом є, в загальному випадку, проектна документація.

Ціль екологічної експертизи – забезпечити попередження шкідливих наслідків господарської діяльності для навколишнього середовища, здоров'я людини і зв'язаних з ними соціальних, екологічних та інших впливів на екологічну безпеку суспільства, тобто визначити допустимість реалізації об'єкта експертизи. А завданням екологічної експертизи є попередня оцінка ступеня екологічної шкоди, яку може нанести довкілля конкретний потенційний господарюючий об'єкт.

Екологічна експертиза базується на таких основних принципах:

- а) презумпція потенційної екологічної небезпеки будь-якої господарської та іншої діяльності, що намічається;
- б) обов'язковість проведення державної екологічної експертизи до прийняття рішення о реалізації чи впровадженні об'єкта експертизи;
- в) комплексність оцінки впливу на довкілля господарської та іншої діяльності і його наслідків;
- г) обов'язковість обліку вимог екологічної безпеки при проведенні експертизи;
- д) достовірність і повнота інформації, яка надається на експертизу;
- е) незалежність експертів екологічної експертизи при здійсненні ними своїх повноважень;
- ж) наукова обґрунтованість, об'єктивність та законність висновків екологічної експертизи;
- з) гласність, участь громадських організацій (об'єднань), облік суспільної думки;
- и) відповідальність учасників екологічної експертизи (заказчика, підрядчика, споживача) за організацію, проведення і якість експертизи.

1.2. Поняття і місце ОВНС в матеріалах експертизи; ціль і завдання ОВНС.

Поняття оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) введено в

практику проектування і державної екологічної експертизи у 1989р., яка має передувати прийняттю рішення про здійснення того чи іншого проекту. Така оцінка є обов'язковим елементом всіх стадій розробки проектних матеріалів на здійснення господарської та іншої діяльності, яка може негативно впливати на стан природних ресурсів, здоров'я і умови життя населення.

У складі документів, які подаються на екологічну експертизу повинні бути такі групи матеріалів:

- оцінка впливу на довкілля діяльності, що намічається (ОВНС);
- позитивні заключення і узгодження органів державного нагляду і контролю, а також органів місцевого самоврядування;
- матеріали обговорення запланованого об'єкта реалізації з громадськими організаціями і суспільством.

Метою ОВНС є визначення доцільності і прийнятності планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, санітарних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища.

Матеріали ОВНС надаються у складі проектної документації уповноваженим державним органам для експертної оцінки і повинні всебічно характеризувати результати оцінки впливів на природне, соціальне, включаючи життєдіяльність населення, і техногенне середовище (далі – навколишнє середовище) та обґрунтувати допустимість запланованої діяльності.

Основними завданнями ОВНС є:

- 1) загальна характеристика існуючого стану території району і майданчика (траси) будівництва або їх варіантів, де планується реалізація об'єкта господарської діяльності;
- 2) розгляд і оцінка екологічних, соціальних і техногенних факторів, санітарно-епідеміологічної ситуації конкурентно-можливих альтернатив (у тому числі технологічних і територіальних) планової діяльності та обґрунтування переваг обраної альтернативи та варіанта розміщення;
- 3) визначення переліку можливих екологічно небезпечних впливів (далі – впливів) і зон впливів планованої діяльності на навколишнє середовище за варіантами розміщення (якщо рекомендується подальший розгляд декількох);
- 4) визначення масштабів та рівнів впливів планованої діяльності на навколишнє середовище;
- 5) прогноз змін стану навколишнього середовища відповідно до переліку впливів;
- 6) визначення комплексу заходів щодо попередження або обмеження небезпечних впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, необхідних для дотримання вимог природоохоронного та санітарного законодавств і інших законодавчих та нормативних документів, які стосуються безпеки навколишнього середовища;
- 7) визначення прийнятності очікуваних залишкових впливів на

навколишнє середовище, що можуть бути за умови реалізації всіх передбачених заходів;

8) складання Заяви про екологічні наслідки планованої діяльності.

1.3. Основні положення, терміни та їх визначення в матеріалах ОВНС.

Матеріали ОВНС розробляються на підставі інженерно-екологічних, санітарно-гігієнічних, інженерно-технічних вишукувань і досліджень на базі сучасних методик і технічних засобів. Вихідними даними для виконання ОВНС є усі наявні фонові дані, що характеризують стан довкілля на досліджуваній території, дані моніторингу, результати інженерно-технічних і інших вишукувань минулих років, картографічні, геолого-гідрологічні матеріали та інша інформація.

При складанні акта вибору і проекту відведення земельної ділянки для розміщення об'єкта проектування, а також у випадках зменшення нормативної санітарно-захисної зони (СЗЗ) матеріали ОВНС подаються в обсязі, достатньому для обґрунтування висновків при погодженні місця розташування об'єкта органами державного нагляду, а також визначення обмежень під час використання ділянки.

За наявності впливів запланованої діяльності на території сусідніх держав, ОВНС виконують з урахуванням вимог Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, яка ратифікована Україною 19.03.1999р.

Основні терміни та їх визначення (з Додатку А ДБН А.2.2-1-2003).

1	Оцінка впливів на навколишнє середовище (ОВНС) – це визначення масштабів і рівнів впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, заходів щодо запобігання або зменшення цих впливів, прийнятності проектних рішень з точки зору безпеки навколишнього середовища.
2	Навколишнє середовище – це сукупність природних, соціальних (включаючи середовище життєдіяльності людини) і техногенних умов існування людського суспільства.
3	Навколишнє природне середовище – це сукупність природних чинників і об'єктів навколишнього середовища, що мають природне походження або розвиток.
4	Навколишнє соціальне середовище – це сукупність соціально-побутових умов життєдіяльності населення, соціально-економічних відносин між людьми, групами людей, а також між ними і створюваними ними матеріальними і духовними цінностями.
5	Середовище життєдіяльності людини – це навколишнє середовище території населених пунктів, курортних та рекреаційних зон, водні об'єкти, призначені для господарсько-питного та рекреаційного використання, землі сільгоспугідь.

6	Навколишнє техногенне середовище – це штучно створена частина навколишнього середовища, що складається з технічних і природних елементів.
7	Об'єкти впливу (реципієнти) – це об'єкти і компоненти навколишнього середовища чи їх окремі елементи, на які здійснюється вплив планованої діяльності.
8	Джерела впливу – це техногенні та природні об'єкти (або їх складові частини), процеси і явища, що впливають на навколишнє середовище.
9	Вплив – це привнесення в навколишнє середовище чи вилучення з нього будь-якої матеріальної субстанції або інші дії, що викликають зміни його стану.
10	Вплив нормативний – це вплив на навколишнє середовище, що здійснюється в припустимих межах і не викликає понаднормативних змін.
11	Стан нормативний – це стан території (акваторії), за якого кількісні характеристики компонентів навколишнього середовища відповідають існуючим нормам і вимогам.
12	Фон прогнозований – це прогнозна оцінка стану навколишнього середовища на розрахунковий період із урахуванням змін інфраструктури території, але без урахування планованої діяльності.
13	Стан прогнозований – це прогнозна оцінка стану навколишнього середовища на розрахунковий період із урахуванням змін інфраструктури території та реалізації планованої діяльності.
14	Ризик – це ступінь імовірності певного негативного впливу на навколишнє середовище, який може відбутись в певний час або за певних обставин від планованої діяльності.

Питання для самоконтролю:

1. Дати визначення понять, цілі і принципи екологічної експертизи.
2. Дати визначення поняттю і місцю ОВНС в матеріалах експертизи;
3. Назвати цілі і завданням ОВНС.
4. Охарактеризувати основні положення, дати визначення термінам в матеріалах ОВНС.

Практична робота 2.

ПЕРЕЛІК ОБ'ЄКТІВ, НА ЯКІ ДОКУМЕНТАЦІЯ ПО ОВНС РОЗРОБЛЯЄТЬСЯ В ПОВНОМУ ОБСЯЗІ І ТИХ, НА ЯКІ НЕ РОЗРОБЛЯЄТЬСЯ; ВРАХУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ІНТЕРЕСІВ.

(2 години)

Завдання:

1. Ознайомитись з переліком видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку.
2. Вивчити перелік проектних матеріалів, у складі яких документація по

ОВНС не розробляється.

3. Ознайомитись з механізмом врахування громадських інтересів.

2.1. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку.

Для видів діяльності й об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку і наведених нижче, розроблення матеріалів ОВНС виконується в повному обсязі.

Для інших видів діяльності та об'єктів, матеріали ОВНС розробляються у скороченому обсязі, який визначається замовником і генпроектувальником у кожному конкретному випадку при складанні Заяви про наміри, за узгодженням з місцевими органами Мінприроди та Державної санітарно-епідеміологічної служби МОЗ України.

ПЕРЕЛІК ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОБ'ЄКТІВ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ПІДВИЩЕНУ ЕКОЛОГІЧНУ НЕБЕЗПЕКУ*

(відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995р. №554 зі змінами від 14.02.2001р. NQ 142)

1. Атомна енергетика і промисловість (у тому числі видобуток і збагачення руди, виготовлення тепловиділяючих елементів для атомних електростанцій, регенерація відпрацьованого ядерного палива чи збереження, утилізація радіоактивних відходів).
2. Біохімічне, біотехнічне і фармацевтичне виробництво.
3. Збір, обробка, зберігання, поховання, знешкодження і утилізація всіх видів промислових і побутових відходів.
4. Видобування нафти, нафтохімія і нафтопереробка (включаючи всі види продуктопроводів), нафтобази, автозаправні станції.
5. Видобування і переробка природного газу, будівництво газосховищ.
6. Хімічна промисловість (включаючи виробництво засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив), текстильне виробництво (з фарбуванням тканин і обробкою їх іншими хімічними засобами).
7. Металургія (чорна і кольорова).
8. Вугільна, гірничовидобувна промисловість, видобування і переробка торфу, сапропелю.
9. Виробництво, зберігання, утилізація і знищення боєприпасів усіх видів, вибухових речовин і ракетного палива.
10. Виробництво електроенергії і тепла на базі органічного палива.
11. Промисловість будівельних матеріалів (виробництво цементу, асфальтобетону, азбесту, скла).
12. Целюлозно-паперова промисловість.
13. Деревообробна промисловість (хімічна переробка деревини, виробництво деревостружкових і деревоволокнистих плит тощо, з використанням синтетичних смол, консервування деревини просочуванням).

14. Машинобудування і металообробка (з литтям із чавуну, сталі, кольорових металів і хімічною обробкою).
15. Будівництво гідроенергетичних, гідротехнічних споруд і меліоративних систем, включаючи хвостосховища і шламонакопичувачі.
**Примітка.* А також крім зазначених Постановою Кабінету Міністрів України видів діяльності й об'єктів, всі виробництва і об'єкти I, II та III класу небезпеки за санітарною класифікацією підприємств, виробництв та споруд відповідно до «Державних санітарних правил об'єктів планування та забудови населених пунктів».
16. Будівництво аеропортів, залізничних вузлів і вокзалів, автовокзалів, річкових і морських портів, залізничних і автомобільних магістралей, метрополітенів.
17. Тваринництво (тваринницькі комплекси продуктивністю понад 5000 голів і птахофабрики).
18. Виробництво харчових продуктів (м'ясокомбінати, молокозаводи, цукрозаводи, спиртозаводи).
19. Обробка продуктів і переробка відходів тваринного походження (переробка шкіри, виготовлення клею і технічного желатину, утильзаводи).
20. Будівництво каналізаційних систем і очисних споруд.
21. Будівництво водозаборів поверхневих і підземних вод для централізованих систем водопостачання населених пунктів, водозабезпечення меліоративних систем, окремих промислових підприємств; будівництво водозаборів мінеральних вод.
22. Об'єкти, що викликають транскордонний вплив і обумовлені міжнародними конвенціями і директивами.

2.2. Проектні матеріали, у складі яких документація по ОВНС не розробляється.

Матеріали ОВНС не розробляються у складі документації по таких об'єктах, заходах та в деяких інших випадках:

1. Об'єктах, що мають природоохоронне значення і проектується окремо від промислових об'єктів:

- 1) усім типам каналізаційних очисних споруд для всіх видів стічних вод (господарсько-побутових, промислових, поверхневих, дренажних, шахтних і ін.);
- 2) системах каналізаційних колекторів і споруд на них для транспортування вказаних стічних вод;
- 3) системам водопостачання із замкненими циклами (із поверненням для цілей технічного водопостачання стічних вод після їх відповідної очистки і обробки), включаючи оборотні системи гідро-золовидалення і гідро-видалення різних шламів, оборотні системи промислового водопостачання, а також системи послідовного і повторного використання води;

- 4) усім видам газопилоочистки і уловлюючих установок і пристроїв;
 - 5) контрольно-регулювальним пунктам по перевірці і зниженню токсичності викидів автотранспорту;
 - 6) установкам і пристроям по деструкції викидів в повітряний басейн.
2. Цільовому здійсненню деяких, не пов'язаних із будівництвом (розширенням) підприємств, заходів природоохоронного характеру:
- 1) заходам по ліквідації (тампонажу) або переводу на краново-регулюємий режим роботи різних за призначенням свердловин;
 - 2) заходам по ліквідації джерел і осередків забруднення і заходам по охороні підземних вод;
 - 3) заходам по покращенню технічного стану і благоустрою водосховищ і природних водойм, проведенню робіт по розчистці і днопоглибленню русел рік, берегоукріпленню, залуженню прибережних смуг;
 - 4) заходам по забезпеченню повторного використання скидних і дренажних вод (акумуляючі ємності, відстійники, споруди і пристрої для аерації води, біологічні канали і т. ін.);
 - 5) заходам по боротьбі з водною і вітровою ерозією ґрунтів (протиерозійні гідротехнічні споруди, в тому числі ставки і водойми); протисельові, протизсувні, протиповиневі і протиобвальні споруди, терасування крутих схилів, створення захисних лісополос, рекультивація земель, зняття, збереження, використання родючого шару ґрунту;
 - 6) заходам по організації і благоустрою земельних зон міст, курортів і т.д.;
 - 7) заходам по використанню мінеральних і термальних вод;
 - 8) заходам по забезпеченню захисту родовищ корисних копалин (газових, нафтових, вугільних, торф'яних), від пожеж і інших несприятливих явищ.
3. Організації нових заповідних об'єктів усіх категорій.
4. Створенню об'єктів по штучному розведенню дичини і риби.
5. Будівництву (розширенню, реконструкції) жилих будинків, об'єктів соціально-культурного, медичного, спортивного, рекреаційно-оздоровчого, учбового, наукового, проектно-конструкторського призначення, об'єктів зв'язку усіх видів, у випадку прив'язки цих об'єктів до міських мереж інженерної інфраструктури (водопостачання, каналізація, тепlopостачання і т.д.), відсутності у їх складі стаціонарних джерел викидів в атмосферу, очисних каналізаційних споруд, джерел утворення специфічних відходів, складування і утилізація яких на діючих міських звалищах чи полігонах неможлива, а також при умові зайняття земельної ділянки площею не більше 1 гектара і відсутності потреби у зносі зелених насаджень.

2.3. Врахування громадських інтересів.

Врахування громадських інтересів здійснюється відповідно до Закону України «Про планування і забудову території» та законодавчих документів, наведених пізніше (практ. робота 4).

При цьому замовник запланованої діяльності забезпечує:

- 1) інформування в установленому порядку населення про проведення

- обговорення планованої діяльності;
- 2) громадське обговорення проекту (широта обговорення повинна визначатися масштабами очікуваних впливів);
 - 3) надання проектних матеріалів представникам громадськості відповідно до Заяви про наміри (додаток Г).

Матеріали врахування громадських інтересів повинні містити:

- 1) відомості про опублікування в засобах масової інформації Заяви про наміри і проведення громадських обговорень;
- 2) письмові та інші документи звернень громадян;
- 3) перелік матеріалів, представлених з боку замовника і виконавця ОВНС на розгляд місцевого населення та громадських організацій, перелік питань і зауважень громадян, обґрунтовані відповіді;
- 4) узагальнені рішення про врахувану частину громадських пропозицій та обґрунтування, що стосується неврахованої їх частини;
- 5) рішення громадської експертизи (якщо вона проводилась).

Коригування матеріалів ОВНС за результатами громадського обговорення здійснюється за рішенням замовника і генпроектувальника. Мотиви неврахування тих чи інших рішень, за необхідності, передаються заінтересованій громадськості.

Питання для самоконтролю:

1. Визначити об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку.
2. Означити проектні матеріали, у складі яких документація по ОВНС не розробляється.
3. Яким чином проводиться врахування громадських інтересів.

Практична робота 3.

СТАДІЇ РОЗРОБКИ МАТЕРІАЛІВ ОВНС (2 години).

3.1. Загальні відомості.

Зміст матеріалів ОВНС залежить від стадій вирішення питання про спосіб і характер здійснення такої діяльності.

Ці стадії повинні включати:

- 1) розробку схеми розвитку, розміщення підприємств, об'єктів відповідної галузі на перспективу;
- 2) внесення відповідним міністерством пропозицій про створення (розширення, реконструкцію) конкретного підвідомчого йому підприємства або об'єкта на території республіки;
- 3) підготовку матеріалів відповідного вибору земельної ділянки для розміщення будівництва чи розвитку діючого підприємства (об'єкта).
- 4) розробку техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) або техніко-економічних розрахунків (ТЕР), проектів або робочих проектів будівництва нового, чи реконструкції, або розвитку існуючого підприємства (об'єкта).

Для кожної з цих стадій рекомендується різний за повнотою і глибиною

зміст матеріалів ОВНС, які підлягають еколого-експертному аналізу і оцінці.

3.2. Стадія розробки схеми розвитку, розміщення підприємств, об'єктів відповідної галузі на перспективу.

В складі схем розвитку і розміщення галузей народного господарства чи галузей промисловості, районного планування промислових зон, генеральних планів промислових вузлів, упорядкування існуючої забудови промислових зон населених пунктів, генеральних планів населених пунктів і інших подібних матеріалів дають попередню оцінку навколишнього середовища.

Еколого-експертна оцінка схеми проводиться виходячи з того, що матеріали ОВНС на цій стадії повинні містити загальну оцінку стану навколишнього середовища території, на якій намічається здійснювати господарську діяльність, зокрема, характеристику природних ресурсів:

- 1) земельних – відносно зайнятих для сільської і несільськогосподарської мети, динаміку зміни площі сільськогосподарських угідь і земель найбільш цінних видів, забрудненості ґрунтів шкідливими для навколишнього середовища елементами, наявності порушення земель, рекультивованих територій;
- 2) водних – щодо наявності їх запасів (поверхневих і підземних вод), наявності чи відсутності їх дефіциту, рівня забрудненості, джерел забруднення та їх захищеності від забруднення;
- 3) атмосферного повітря – стосовно наявності підприємств, що його забруднюють в межах цієї території, свідчень про викиди шкідливих речовин в атмосферу з вказівкою по агрегатному стану і основних забруднюючих речовинах та відомостей про фонові забруднення в населених пунктах;
- 4) лісових та інших рослинних ресурсів – щодо наявності в межах цих територій лісових площ, їх зміни, основних характеристик (групи лісів, бонітет тощо), наявність охоронних та тих, що занесені в Червону Книгу;
- 5) природно-заповідного фонду – стосовно наявності заповідних об'єктів всіх категорій, їх розміщення поблизу підприємств чи об'єктів, розміщення плануючих об'єктів поблизу заповідних об'єктів;
- 6) тваринного світу – відносно загальної фауністичної цінності цих територій, наявності в їх межах ареалів перебування цінних видів фауни, відповідних мисливських угідь, їх близькості розташування до проєктованих об'єктів.

Крім того, на цій стадії в матеріали ОВНС повинні включатися і детально аналізуватися експертами можливі види впливів на навколишнє середовище від будівництва і експлуатації інших об'єктів цієї галузі в умовах як нормального функціонування, так і в екстремальних ситуаціях (аварія, стихійне лихо тощо) – з боку викидів забруднюючих речовин в атмосферу, впливу виробничих, господарсько-побутових і поверхневих стічних вод, всіх видів відходів на ґрунти та ґрунтові води, в цілому виробничої діяльності на лісові та інші рослинні ресурси, тваринний світ, стан заповідних об'єктів тощо.

При цьому проєктувальники по можливості повинні наводити, а експерти оцінювати характеристики конкретних масштабів впливу, що планується на навколишнє середовище, і можливі зміни його стану з аналізом впливу підприємств і об'єктів галузі в загальний викид шкідливих речовин в атмосферу; показники потреб підприємств та об'єктів галузі в чистій воді від прогнозуючих об'єктів і в цілому по народногосподарському комплексу цього регіону на розрахунковий період; показники частки підприємств і об'єктів галузі в загальному по регіону прогнозованому обсязі стічних вод на цей період та показники (в процентному розрахунку) зайняття під підприємства і об'єкти галузі різних земель від загальної площі, що передбачається до відведення.

Важливе місце в складі матеріалів ОВНС, на що особливо слід звернути увагу експертів, повинні займати пропозиції по компенсації завданої шкоди внаслідок здійснення передбачуваної схемою діяльності природному середовищу за рахунок таких заходів, як рекультивація порушених і відпрацьованих земель, землювання малопродуктивних угідь родючим шаром ґрунту, зняття земель з площ забудови, посадки деревно-чагарникових насаджень, заліснення прибережних ділянок біля рік і водойм, здійснення протиерозійних заходів, розчищення і поглиблення дна русел річок, закріплення берегів, упорядкування існуючих і створення нових зон відпочинку населення, штучне риборозведення і т.п.

Проектувальники повинні передбачити, а експерти оцінити інтереси громадськості і окремих груп населення в поліпшенні стану навколишнього середовища, а також прогнози, що характеризують можливі зміни соціально-економічних умов у зв'язку з реалізацією запланованої схеми. Особливу увагу слід приділяти розгляду узагальнених оцінок про можливі впливи на навколишнє середовище і їх наслідки для умов життя населення.

3.3. Стадія внесення відповідним міністерством пропозицій про створення (розширення, реконструкцію) підприємства або об'єкта.

В складі матеріалів пропозицій підприємств і відомств про створення на території держави підвідомчих їм народногосподарських об'єктів або про розширення (реконструкцію) існуючих міністерства дають орієнтовні оцінки впливу на навколишнє середовище.

В цих матеріалах слід наводити відомості про конкретні площі земельних ділянок, що відводяться під будівництво (розширення) об'єктів, характеристику угідь, зайняття яких намічається, показники водопостачання (на господарсько-питні і технічні цілі), описати можливі джерела водопостачання, показники водовідводу (господарсько-побутових, виробничих, поверхневих, стічних вод), можливі водоприймачі, відомість про кількість і технічні характеристики водооборотних систем, показники очікуваної економії свіжої води за рахунок їх застосування.

В них також включають характеристики відходів виробництва із зазначенням видів і обсягів, можливостей утилізації і захоронення, відомостей про намічені обсяги викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря з показниками по основних компонентах, дані про параметри санітарно-захисних

зон, узагальнені висновки про еколого-економічну діяльність від реалізації пропозицій та позитивних соціальних змін, що мають настати.

3.4. Стадія підготовки матеріалів попереднього вибору земельної ділянки для розміщення будівництва чи розвитку діючого підприємства (об'єкта).

В складі матеріалів вибору земельної ділянки для розміщення нових, розширення існуючих об'єктів або здійснення будь-якої іншої господарської діяльності повинні в обов'язковому порядку включатися основні показники оцінки впливу на навколишнє середовище, що відображатимуть:

- 1) кількісні і якісні характеристики території, що планується (загальна площа і її диференціація по угіддях відповідно до якості – орні землі, пасовища, ліси і т.д., тип ріллі, товщина родючого шару ґрунту, вміст гумусу, еродованість, кути нахилу рельєфу, групи лісових насаджень, бонітет і видовий склад лісу, вік насаджень, оцінка угідь згідно з наявними мисливськими тваринами тощо);
- 2) загальну оцінку стану навколишнього середовища в районах розміщення об'єкта в радіусі 1000 м (максимальний розмір санітарно-захисної зони) від їх меж, характеристику рівня забруднення водних об'єктів, ґрунтових та підземних вод, атмосферного повітря, ґрунтів, наявність порушених і відпрацьованих земель, звалищ, полігонів захоронення промислових та інших відходів, заповідних об'єктів будь-яких категорій;
- 3) відомості про всі прогнозовані види викидів у навколишнє середовище при будівництві і експлуатації проєктованих об'єктів на цих територіях (з відображенням обсягів водопостачання і водовідведення, джерел свіжої води і водоприймачів, обсяги викидів шкідливих речовин в атмосферу (валові та з диференціацією по основних забруднюючих речовинах)), характеристики токсичних речовин, обсягів неутилізованих токсичних відходів, що потребують еколого-безпечного знешкодження і наявності можливостей такого захоронення, інших впливів залежно від специфіки об'єктів, що підлягають розміщенню;
- 4) характеристику можливої компенсації шкоди, заподіяної природному середовищу при будівництві та експлуатації об'єктів (землювання малопродуктивних угідь з використанням родючого шару ґрунту, посадку зелених насаджень, створення газонів, упорядкування територій і зон відпочинку, закріплення берегів, що підлягають освоєнню);
- 5) узагальнені висновки про рівні очікуваного впливу об'єктів на стан навколишнього середовища та про можливі інші зміни;
- 6) висновки про основні соціально-економічні наслідки створення таких об'єктів з точки зору врахування інтересів місцевого населення.

3.5. Стадія розробки техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) або техніко-економічних розрахунків (ТЕР), чи проєктів будівництва нового, або реконструкції (розвитку) існуючого підприємства.

Відповідальність за організацію і проведення оцінки впливу на навколишнє середовище при розробці ТЕО чи ТЕР, проектної документації покладається, як вже відмічалось, на замовника, який повинен забезпечити проведення комплексу природоохоронних заходів. Безпосередню підготовку матеріалів ОВНС і забезпечення повноти, якості цих матеріалів, достовірності використаної при їх підготовці інформації з відповідним оформленням її наслідків здійснює організація, що розробляє документацію.

Завдання:

- 3.1 Зазначити загальні відомості щодо стадій ОВНС.
- 3.2 Розкрити зміст стадії розробки схеми розвитку, розміщення підприємств, об'єктів відповідної галузі на перспективу.
- 3.3 Охарактеризувати стадію внесення відповідним міністерством пропозицій про створення (розширення, реконструкцію) підприємства або об'єкта.
- 3.4 Розкрити зміст стадії підготовки матеріалів попереднього вибору земельної ділянки для розміщення будівництва чи розвитку діючого підприємства (об'єкта).
- 3.5 Охарактеризувати стадію розробки техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) або техніко-економічних розрахунків (ТЕР), чи проектів будівництва нового, або реконструкції (розвитку) існуючого підприємства.

Практична робота 4.

ПОРЯДОК І ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ОВНС; ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ МАТЕРІАЛІВ ОВНС (4 години).

Завдання:

1. Охарактеризувати порядок підготовки і виконання матеріалів ОВНС.
2. Назвати та дати характеристику етапів проектування, будівництва і виконання ОВНС у схемі інвестиційного процесу.
3. Назвати юридичні аспекти розробки матеріалів ОВНС, визначити їх основні положення.

4.1. Порядок підготовки і виконання матеріалів ОВНС.

Порядок виконання та підготовки матеріалів ОВНС повинен відповідати загальній технологічній схемі інвестиційного процесу будівництва, наведеній у Додатку В ДБН А.2.2-1-2603:

- 1) замовник визначає виконавця ОВНС;
- 2) замовник і виконавець ОВНС складають, погоджують і публікують Заяву про наміри за формулою, наведеною у Додатку Г, із зазначенням переліку очікуваних впливів планованої діяльності; проводять збір і систематизацію наявних матеріалів про стан навколишнього середовища, середовища життєдіяльності населення і господарської діяльності відповідно до переліку впливів; складають завдання на

розроблення матеріалів ОВНС за формою, наведеною у Додатку Д, з обґрунтуванням обсягів робіт залежно від небезпеки для навколишнього середовища планованої діяльності, її альтернативи (у тому числі відмови від зазначеної діяльності), варіантів розміщення і стану навколишнього середовища;

- 3) виконавець ОВНС виконує роботи відповідно до Завдання на розроблення матеріалів ОВНС і п.п.1.7-1.12 даних Норм і, за результатами цих робіт, готує разом із замовником Заяву про екологічні наслідки діяльності;
- 4) при виконанні ОВНС для видів діяльності й об'єктів, наведених у Додатку Е, замовник або, за його дорученням, виконавець ОВНС через органи місцевої влади інформує населення про планову діяльність, визначає місце і порядок проведення громадських слухань, відкритих засідань, збирає звернення громадян, здійснює розгляд та врахування зауважень і пропозицій;
- 5) замовник чи, за його дорученням, генпроектувальник подають матеріали ОВНС у складі проектної документації на узгодження і комплексну державну експертизу відповідно до чинного законодавства.

Виконання ОВНС та підготовка її матеріалів, а також виконання окремих розділів на засадах субпідряду, доручається організаціям, які мають відповідну ліцензію. Вартість робіт з ОВНС проводиться у зведеному кошторисі окремим рядком.

4.2. Етапи проектування, будівництва і виконання ОВНС у схемі інвестиційного процесу.

Як можна бачити у Додатку В ДБН А.2.2.-1-2003 і наведеної нижче схеми, після прийняття інвестором рішення про будівництво об'єкта, робота складається з ряду стадій:

- передінвестиційні дослідження;
- проектування;
- будівництво;
- експлуатація.

Кожна з цих стадій має відповідні етапи як в частині передпроектних досліджень, проектування, будівництва і освоєння проектної потужності, так і в частині виконання ОВНС. Й хоч схема є довідковою, зміст етапів і стадій повинен бути узгодженим.

Етапи виконання ОВНС у технологічній схемі інвестиційного процесу будівництва.

Етап	Зміст етапу проектування і будівництва	Зміст етапу ОВНС
Прийняття інвестором рішення про будівництво		
Передінвестиційні дослідження		
1	Підготовка вихідних даних щодо об'єкта, наміченого до будівництва; визначення виробничої програми,	Складання Заяви про наміри (Додаток Г). Попередня оцінка впливу об'єкта проектування на навколишнє середовище.

Етап	Зміст етапу проектування і будівництва	Зміст етапу ОВНС
Прийняття інвестором рішення про будівництво		
Передінвестиційні дослідження		
	інвестиційних намірів, потреб у сировині, енергоресурсах, кадрах тощо; передпроектні розроблення.	
2	Розроблення варіантів розміщення об'єкта з урахуванням стану навколишнього середовища й інженерної підготовки території.	Складання короткої ОВНС до матеріалів вибору і відведення земельної ділянки майданчика (траси) будівництва.
3	Складання і узгодження завдання на розроблення ТЕО інвестицій, ЕП (ескізного проекту).	Складання завдання на розроблення матеріалів ОВНС (Додаток Д) у складі завдання на розроблення ТЕО інвестицій, ЕП.
4	Розроблення ТЕО інвестицій, ЕП в обсязі, встановленому нормативними документами.	Розроблення матеріалів ОВНС у складі ТЕО інвестицій, ЕП і проведення громадських слухань для об'єктів, наведених у Додатку Е. Складання Заяви про екологічні наслідки діяльності.
5	Узгодження і затвердження ТЕО інвестицій, ЕП.	Комплексна державна експертиза й узгодження матеріалів ОВНС у складі ТЕО інвестицій або ЕП. Передача Заяви про екологічні наслідки діяльності в місцеві органи влади.
Проектування		
6	Складання і узгодження завдання на розроблення проекту (робочого проекту).	Підготовка Завдання на розроблення матеріалів ОВНС у складі завдання на розроблення проекту (робочого проекту) з урахуванням змін проектних рішень проти прийнятих у ТЕО інвестицій, ЕП або змін у містобудівній ситуації.
7	Розроблення проекту (робочого проекту).	Виконання ОВНС у повному обсязі, якщо вона не проводилася на попередніх етапах, або уточнення ОВНС відповідно до складу проекту (робочого проекту).
8	Узгодження і затвердження проекту (робочого проекту).	Комплексна державна експертиза та узгодження матеріалів ОВНС відповідно до вимог чинного законодавства.
9	Розроблення робочої документації.	Уточнення матеріалів ОВНС при змінах технологій виробництва і проекту виконання будівельно-монтажних робіт тощо, представлення їх на узгодження та державну експертизу.
Будівництво		
10	Будівництво об'єкта.	Отримання дозволу на будівництво. Реалізація заходів згідно з матеріалами ОВНС.
Експлуатація		
11	Освоєння проектної потужності (післяпроектний аналіз).	Оцінка ефективності природоохоронних і захисних заходів згідно з матеріалами

Етап	Зміст етапу проектування і будівництва	Зміст етапу ОВНС
Прийняття інвестором рішення про будівництво		
Передінвестиційні дослідження		
		ОВНС, уточнення матеріалів ОВНС та проведення післяпроектного аналізу за необхідністю.

4.3. Юридичні аспекти розробки матеріалів ОВНС.

Матеріали ОВНС повинні розроблятися відповідно до державного стандарту ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд».

Поряд з цим, при розробленні матеріалів ОВНС необхідно керуватися вимогами чинного законодавства, стандарту України ДСТУ ISO-14001-97, чинними державними будівельними, санітарними та протипожежними нормами, а також екологічними умовами й обмеженнями.

ЗАКОНИ ТА КОДЕКСИ УКРАЇНИ, МІЖНАРОДНІ КОНВЕНЦІЇ ТА УГОДИ, ЯКІ РАТИФІКОВАНІ УКРАЇНОЮ, ЩОДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА (з Додатку Б ДБН А.2.2-1-2003) ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Закони України:

Про охорону навколишнього середовища	від 25.06.1991 р. № 1264
Про охорону атмосферного повітря	від 16.10.1992 р. № 2707
Про охорону земель	від 19.06.2003 р. № 0962
Про природно-заповідний фонд України	від 16.06.1992 р. № 2456
Про рослинний світ	від 09.04.1999 р. № 0591
Про тваринний світ	від 03.03.1993 р. № 3041
	від 13.12.2001 р. № 2894
Про екологічну експертизу	від 09.02.1995 р. № 0045
Про захист рослин	від 14.10.1998 р. № 0108
Про зону надзвичайної екологічної ситуації	від 13.07.2000 р. № 1908
Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки	від 21.09.2000 р. № 1989

Кодекси України:

Господарський кодекс України	від 16.01.2003 р. № 436-IV
Земельний кодекс України	від 25.10.2001 р. № 2768-14
Водний кодекс України	від 06.06.1995 р. № 213/95
Повітряний кодекс України	від 04.05.1993 р. № 3167-12
Кодекс України про надра	від 27.07.1994 р. № 132/94

Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. №3852-12

Міжнародні конвенції та угоди:

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 29.10.1996 р. № 436/96

Конвенція про біологічне різноманіття від 29.11.1994 р. № 257/94

Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів

від 29.10.1996 р. № 437/96

Конвенція про приєднання озер від 01.07.1999 р. № 801-14

Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату

від 29.10.1996 р. № 435/96

Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття від 12.09.2002 р. № 152-IV

СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Закони України:

Основи законодавства України про охорону здоров'я

від 19.11.1992 р. № 2801

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

від 24.02.1994 р. № 4004

Про місцеве самоврядування в Україні від 21.05.1997 р. № 280/97

Про об'єднання громадян від 16.06.1992 р. №2460-12

Про власність від 07.02.1991 р. № 0697

Про підприємництво від 07.02.1991 р. № 0698

Про звернення громадян від 02.10.1996 р. № 393/96

Про інформацію від 02.10.1992 р. № 2657

Про державну таємницю від 21.01.1994 р. №3855-12

Міжнародні конвенції та угоди:

Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються

довкілля від 06.07.1999 р. № 832-12

ТЕХНОГЕННЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Закони України:

Про основи містобудування від 16.11.1992 р. № 2780

Про землеустрій від 22.05.2003 р. № 0858

Про використання земель оборони від 27.11.2003 р. № 1345

Про меліорацію земель від 14.01.2000 р. № 1389

Про пестициди і агрохімікати від 02.02.1995 р. № 0086

Про відходи від 05.03.1998 р. № 0187

Про металобрухт від 05.05.1999р. №0619-XIV

Про об'єкти підвищеної небезпеки від 18.01.2001 р. № 2245

Про пожежну безпеку від 17.12.1993 р. № 3745

Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру від 08.06.2000 р. №1809-III

Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку

від 08.02.1995 р. № 0039

Про поводження з радіоактивними відходами

від 30.06.1995 р. № 0255

Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами

від 14.09.2000 р. № 1947

Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції

від 14.01.2000 р. № 1393

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відходів

від 07.03.2002 р. № 3073

Міжнародні конвенції та угоди:

Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення

від 16.10.1996 р. № 187

Угода про співробітництво в галузі вивчення, розвідки і використання мінерально-сировинних ресурсів

від 16.01.1998 р. № 38/98

Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті

від 19.03.1999 р. № 534-14

Конвенція про ядерну безпеку

від 17.12.1997 р. № 736/97

Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами

від 30.04.2000 р. № 1688-III

Поряд з цим, додаткові вимоги щодо складу матеріалів ОВНС об'єктів зі специфічними умовами будівництва, а також при ліквідації наслідків аварій і катастроф, консервації і ліквідації підприємств, будинків і споруд визначаються в окремих відомчих нормативних документах.

Норми ДБН А.2.2-1-2003 є обов'язковими для органів державного управління, контролю і експертизи, а також місцевого і регіонального самоврядування, підприємств, організацій і установ незалежно від форм власності і відомчої приналежності та фізичних осіб, котрі здійснюють свою діяльність в межах України.

Питання для самоконтролю.

1. Охарактеризувати порядок підготовки і виконання матеріалів ОВНС.
2. Назвати та дати характеристику етапів проектування, будівництва і виконання ОВНС у схемі інвестиційного процесу.
3. Назвати юридичні аспекти розробки матеріалів ОВНС, визначити їх основні положення.

Практична робота 5.

СКЛАД РОЗДІЛУ ОВНС, ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОВНС, ЗВІТНІ МАТЕРІАЛИ І ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТУ ПРОЕКТУВАННЯ ТА РАЙОНУ ЙОГО РОЗМІЩЕННЯ (2 години).

Завдання:

1. Ознайомитись із структурою і складом розділу ОВНС.
2. Вивчити підстави для проведення ОВНС.
3. Визначити необхідні вимоги до звітних матеріалів з ОВНС.
4. Ознайомитись з необхідними вимогами до загальної характеристики об'єкта проектування.
5. Вивчити вимоги до характеристики фізико-географічних особливостей району і майданчика (траси) розміщення об'єкта.

5.1. Структура і склад розділу ОВНС.

Розділ ОВНС в проектній документації повинен містити такі підрозділи:

- 1) підстави для проведення ОВНС;
- 2) фізико-географічні особливості району і майданчика (траси) будівництва об'єкта проектування;
- 3) загальна характеристика об'єкта проектування;
- 4) оцінка впливів планової діяльності на навколишнє природне середовище;
- 5) оцінка впливів планової діяльності на навколишнє соціальне середовище;
- 6) оцінка впливів планової діяльності на навколишнє техногенне середовище;
- 7) комплексні заходи щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища і його безпеки;
- 8) оцінка впливів на навколишнє середовище під час будівництва;
- 9) Заява про екологічні наслідки діяльності.

5.2. Підстави для проведення ОВНС.

До складу документації цього підрозділу («Підстави для проведення ОВНС») включають такі матеріали:

- 1) відомості про документи, що є підставою для розроблення матеріалів ОВНС у складі інвестиційної програми чи проекту будівництва;
- 2) перелік джерел потенційного впливу планової діяльності на навколишнє середовище з урахуванням її альтернативних варіантів;
- 3) стислу характеристику видів впливів планової діяльності на навколишнє середовище та їх перелік, визначений у «Заяві про наміри» або на інших етапах виконання ОВНС;
- 4) перелік екологічних, санітарно-епідеміологічних, протипожежних і містобудівних обмежень;
- 5) дані щодо ставлення громадськості та інших зацікавлених сторін до планової діяльності і пов'язаних з нею проблем, що вимагають вирішення;
- 6) перелік використаних нормативно-правових документів;
- 7) опис методів прогнозування динаміки показників навколишнього середовища і обґрунтування розрахункових періодів прогнозу;

- 8) дані про структурні підрозділи виконавця та перелік субпідрядних організацій і фахівців, котрі виконували ОВНС (якщо не наводилися у Вступі);
- 9) перелік та стислий аналіз попередніх погоджень і експертиз, включаючи і громадську експертизу (якщо вона проводилась);
- 10) перелік джерел інформації, використаних при розробленні матеріалів ОВНС.

5.3. Звітні матеріали з ОВНС.

Звітні матеріали з ОВНС повинні за своїм складом і змістом бути достатні для того, щоб характеризувати:

- 1) дотримання вимог нормативно-правових документів органів державної влади (Укази Президента, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України та місцевих органів виконавчої влади);
- 2) дотримання положень чинних природоохоронного, санітарного і містобудівного законодавств;
- 3) відповідність вимогам чинних нормативних документів (ДБН, ВБН, РБН, національних стандартів) у частині регламентації ними питань, пов'язаних з природоохоронними проблемами, використанням природних ресурсів, а також проблемами забезпечення безпечних умов життєдіяльності людини та експлуатаційної надійності техногенних об'єктів;
- 4) неперевищення впливів на навколишнє середовище щодо показників, нормованих і лімітованих на момент проектування об'єкта (ГДК, ліміти та ін.);
- 5) виникнення у навколишньому середовищі небезпечних ендогенних і екзогенних геологічних процесів та інших явищ (забруднення, заростання водоймищ тощо);
- 6) дотримання екологічних, санітарно-епідеміологічних, інженерно-технічних і місцевих функціонально-планувальних обмежень;
- 7) ефективність запропонованих ресурсозберігаючих, захисних, відновлювальних, компенсаційних і охоронних заходів.

На основі висновків остаточного звіту ОВНС замовник і виконавець ОВНС складають текст Заяви про екологічні наслідки планової діяльності і забезпечують її розповсюдження через засоби масової інформації.

Остаточний звіт ОВНС, з урахуванням громадських інтересів, у складі проектної документації подається замовником або генпроектувальником на узгодження і проходження державних експертиз.

5.4. Загальна характеристика об'єкта проектування.

До складу документації цього підрозділу («Загальна характеристика об'єкта проектування») включаються такі матеріали:

- 1) загальна характеристика планової діяльності та її альтернативи;
- 2) відповідність планової діяльності містобудівній документації;
- 3) наявність позитивних екологічних, санітарно-епідеміологічних, соціальних і економічних аспектів реалізації планової діяльності.

Стисла характеристика планової діяльності повинна містити:

- 1) розгляд варіантів розміщення планової діяльності (у тому числі альтернативи відмови від діяльності), а також варіантів технологічних процесів, якщо вони передбачаються завданням на проектування;
- 2) дані про розміри будівельних майданчиків, площі зайнятих земельних угідь;
- 3) коротку характеристику виробництва, класи його небезпеки і продукції, що виробляється;
- 4) дані про сировинні, земельні, водні, енергетичні та інші використовувані ресурси;
- 5) опис технологічного процесу планової діяльності із зазначенням усіх чинників впливу на навколишнє середовище і технічних рішень, спрямованих на усунення чи зменшення шкідливих викидів, скидів, витоків, випромінювань у навколишнє середовище, у порівнянні з найкращими вітчизняними і закордонними аналогами;
- 6) опис інженерних мереж і комунікацій, схем збору, очищення і видалення шкідливих речовин;
- 7) проектні дані про розрахункові обсяги усіх видів газоподібних, рідких, твердих відходів виробництва і твердих побутових відходів, а також проектні рішення щодо екологічної та санітарної безпеки утилізації чи деструкції як на об'єкті, що проектується, так і при передачі їх на інші підприємства для подальшого використання та обробки;
- 8) оцінку можливості виникнення та розвитку аварійних ситуацій;
- 9) перелік і характеристику потенційних джерел впливу на навколишнє середовище;
- 10) перелік потенційних об'єктів впливів і можливі межі зони впливу на періоди будівництва та експлуатації об'єкта планової діяльності.

Джерела впливів на навколишнє середовище вказуються на генплані та ситуаційних схемах.

5.5. Фізико-географічні особливості району і майданчика (траси) розміщення об'єкта.

Підрозділ має містити стислий опис фізико-географічних умов, рельєфу місцевості, дані про наявність об'єктів природно-заповідного фонду, узагальнену характеристику флори і фауни в обсязі, необхідному для екологічних, санітарно-епідеміологічних, соціальних і економічних оцінок на регіональному і місцевому рівнях, характеристику розподілу всіх негативних факторів у зоні впливів планової діяльності, а також відповідні картографічні матеріали, ситуаційні схеми та інші.

Питання для самоконтролю.

1. Охарактеризувати структуру і склад розділу ОВНС.
2. Назвати підстави для проведення ОВНС.
3. Назвати необхідні вимоги до звітних матеріалів з ОВНС.
4. Надати вимоги до загальної характеристики об'єкта проектування.

5. Назвати фізико-географічні особливості району і майданчика (траси) розміщення об'єкта, що мають бути окреслені у розділі.

Практична робота 6.
ОЦІНКА ВПЛИВІВ ЗАПЛАНОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА
НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ (4 години).

Завдання.

1. Ознайомитись з загальними вимогами щодо оцінки впливів на навколишнє природне середовище.
2. Ознайомитись з основними вимогами до характеристики клімату і мікроклімату.
3. Ознайомитись з основними вимогами до характеристики повітряного середовища.
4. Ознайомитись з основними вимогами до характеристики геологічного середовища і ґрунтів.
5. Ознайомитись з основними вимогами до характеристики водного середовища.
6. Ознайомитись з основними вимогами до характеристики рослинного і тваринного світу, заповідних об'єктів.

6.1. Загальні вимоги.

При оцінці впливів на навколишнє природне середовище виділяються такі компоненти:

- 1) клімат і мікроклімат;
- 2) повітряне середовище;
- 3) геологічне середовище;
- 4) водне середовище;
- 5) ґрунти;
- 6) рослинний і тваринний світ, заповідні об'єкти.

Розглядаються тільки такі компоненти та об'єкти навколишнього природного середовища, на які впливає планова діяльність, а також ті, сучасний стан яких не відповідає нормативному. Серед чинників впливу на навколишнє середовище слід розглядати просторові, енергетичні, хімічні, фізичні та ін.

Додатково розглядаються впливи, пов'язані з надзвичайними ситуаціями такими, як природно-осередкові захворювання, геохімічні аномалії, стихійні нещастя, аварії та ін.

Для кожного компонента навколишнього природного середовища, що розглядається, наводиться:

- 1) обґрунтування необхідності оцінки його характеристик;
- 2) перелік впливів, (включаючи опосередковані), які ранжуються за масштабом і значенням наслідків, та їх характеристика, що містить також якісні та кількісні параметри, ступінь небезпеки;
- 3) обґрунтування меж зон впливів планової діяльності, дані щодо розмірів

- санітарно-захистних зон та розривів;
- 4) характеристика ретроспективного, сучасного і прогнозного станів навколишнього середовища та їх оцінка за фоновими та нормативними позначками з урахуванням можливих аварійних ситуацій;
 - 5) обґрунтування заходів щодо попередження та обмеження негативних впливів, оцінка їх ефективності та характеристика залишкових впливів;
 - 6) аналіз обмежень будівництва об'єктів планової діяльності за умовами навколишнього природного середовища;
 - 7) обсяг необхідної інженерної підготовки території.

Результати аналізу й оцінки змін стану компонентів природного середовища відображаються на картографічному матеріалі, ситуаційній схемі і генплані та у відповідних табличних матеріалах. Ці дані також є вихідними даними для подальших оцінок можливих змін стану техногенного середовища та життєдіяльності населення.

6.2. Клімат і мікроклімат.

До складу матеріалів цього підрозділу включаються:

- 1) стисла характеристика кліматичної зони розміщення планової діяльності;
- 2) основні кількісні характеристики поточних і багаторічних кліматичних даних;
- 3) оцінка очікуваних змін мікроклімату у випадках активних і масштабних впливів планової діяльності (значне виділення інертних газів, теплоти, вологи та ін.);
- 4) оцінка впливу кліматичних умов, несприятливих для розсіювання забруднюючих речовин в атмосферному повітрі;
- 5) можливості виникнення мікрокліматичних умов, що сприяють розповсюдженню шкідливих видів фауни і флори;
- 6) особливості кліматичних умов, сприятливих для зростання інтенсивності впливів планової діяльності на навколишнє середовище.

За необхідності передбачаються заходи з запобігання негативним впливам планової діяльності на клімат та мікроклімат, а також пов'язаних з ними несприятливих змін у навколишньому середовищі.

6.3. Повітряне середовище.

Підлягають аналізу впливи пріоритетних та специфічних забруднюючих речовин, що містяться у викидах об'єктів планової діяльності з урахуванням фонових концентрацій в межах зон впливу цих об'єктів.

До складу матеріалів цього підрозділу включаються:

- 1) характеристика джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферу, схема їх розміщення, розрахунки маси викидів з посиланням на використані методики;
- 2) результати розрахунків приземних концентрацій з посиланням на використані програмні засоби;
- 3) дані фонового забруднення атмосфери в районі розміщення проектного об'єкта (дані натуральних спостережень на стаціонарних

- постах, підфакельних досліджень, розрахунків тощо);
- 4) оцінка рівня забруднення атмосферного повітря, що створюватиметься проєктованим об'єктом, а також з урахуванням фонових рівнів забруднення за гігієнічними нормативами (гранично допустимими концентраціями – ГДК, групами сумації, комплексними показниками та критеріями безпеки);
 - 5) прогнози, на розрахунковий період, фонові концентрації домішок без урахування впливу планової діяльності та прогнози на розрахунковий період рівні забруднення атмосферного повітря з урахуванням прогнозного фону та впливу планової діяльності;
 - 6) оцінка забруднення атмосферного повітря при несприятливих метеорологічних умовах (НМУ) і відповідні метео-екологічні обмеження величин максимальних разових викидів;
 - 7) оцінка забруднення при можливих аварійних ситуаціях;
 - 8) обґрунтування рівнів допустимих викидів і заходів щодо запобігання або зменшення утворення і виділення речовин, що забруднюють атмосферне повітря;
 - 9) пропозиції щодо визначення розміру санітарно-захисної зони на підставі розрахунків забруднення атмосфери від об'єкта планової діяльності;
 - 10) організація моніторингу стану атмосферного повітря, методи і засоби контролю.

Підлягають аналізу характеристики шуму від об'єкта планової діяльності:

- 1) дані натурних вимірів існуючого фонових рівнів шуму (якщо вони мали місце);
- 2) розрахункові рівні шуму від об'єкта планової діяльності;
- 3) обґрунтування заходів щодо зменшення шуму джерел;
- 4) обґрунтування вимог до шумозахисних заходів.

Наводиться аналіз впливів теплових викидів, ультразвуку, електромагнітних та іонізуючих випромінювань і обґрунтовуються заходи щодо їхнього запобігання або зменшення.

6.4. Геологічне середовище і ґрунти.

Геологічне середовище.

Наводиться загальна характеристика основних елементів геологічної, структурно-тектонічної будови, геоморфологічних особливостей та ландшафтів, аналіз існуючих і прогнозованих негативних ендегенних і екзогенних процесів і явищ природного і техногенного походження (тектонічних, сейсмічних, геодинамічних, зсувних, селевих, карстових, змін напруженого стану і властивостей масивів порід, деформації земної поверхні та ін.) з урахуванням впливів планової діяльності.

Обґрунтовуються заходи щодо запобігання або зменшення розвитку небезпечних геологічних процесів і явищ.

Ґрунти.

Підлягають аналізу впливи планової діяльності на ґрунти з урахуванням

особливостей землекористування, наявності площ цінних сільськогосподарських угідь, хімічного, біологічного та радіоактивного забруднення, вібрації, виникнення небезпечних інженерно-геологічних процесів і явищ та інших чинників, які негативно впливають на стан ґрунтів.

При оцінці впливів планової діяльності на стан ґрунтів враховують генетичні види ґрунтів, характеристики їхнього гумусового складу, механічні і водно-фізичні властивості, ландшафтно-геохімічні бар'єри (накопичення і міграція речовин), родючість, ступінь розвитку процесів деградації ґрунтів та ін.

Обґрунтовують заходи щодо запобігання або зменшення негативних впливів на ґрунти і зниження їхньої родючості, з рекультивації земель, які тимчасово вилучають з землекористування, відпрацьованих кар'єрів, інших порушених земель, а також з проведення робіт з поліпшення якості малопродуктивних земель.

6.5. Водне середовище.

Підлягають аналізу порушення гідрологічних і гідрогеологічних параметрів водних об'єктів і територій у зонах впливів планової діяльності, впливи на поверхневі і підземні води пріоритетних і специфічних забруднюючих речовин, що надходять у водне середовище при скидках стічних вод і фільтраційних витоків.

Результати аналізу повинні відображати розподіл оцінюваних показників по акваторії і території, у контрольних створах, враховувати впливи, що підсумовуються, обґрунтовувати санітарні попуски, допустимі скидки і фільтраційні витоків.

У матеріалах, що характеризують поверхневі води, стисло наводяться загальні відомості про водні об'єкти, основні дані щодо їх водозбірних басейнів і господарського використання, наявність пунктів спостережень за їх станом. При оцінці впливів планової діяльності на стан поверхневих вод і основних угруповань водних організмів розглядають:

- 1) морфометричні, гідродинамічні і водно-балансові параметри;
- 2) якість вод, включаючи фізичні, хімічні, санітарно-гігієнічні, токсикологічні, паразитологічні, радіоекологічні характеристики;
- 3) біологічні характеристики, включаючи видовий склад, чисельність, біомасу і біопродуктивність основних гідробіонтів, біоперешкоди їх існуванню та ін.

Окремо викладаються матеріали щодо якості води в місцях водокористування, відпочинку, спорту та ін.

Оцінка впливів на морське середовище (включаючи лимани, гирла рік) об'єктів морегосподарського комплексу виконується з урахуванням режиму діяльності у прибережній зоні, можливого руйнування берегів, утворення наносів, а також забезпечення інженерного захисту прибережних територій, будівництва інженерних споруд та ін.

Матеріали, що характеризують підземні води, включають загальні відомості про басейн підземних вод, потужності зони активного водообміну,

розвитку горизонтів підземних вод, дані про їх господарське використання, перелік і опис пунктів гідрогеологічних спостережень, результати яких використані у матеріалах ОВНС.

Оцінка впливів планової діяльності на підземні води виконується для ґрунтових вод і водоносних горизонтів, що реально використовуються для питних, господарських, лікувальних та інших цілей. При оцінці впливів розглядають:

- 1) морфометричні, гідродинамічні, фільтраційні і водно-балансові параметри;
- 2) якість вод, включаючи фізичні, хімічні, санітарно-гігієнічні та інші
- 3) характеристики згідно з чинним законодавством;
- 4) умови природної захищеності.

Окремо викладаються матеріали щодо якості води в місцях живлення водоносних горизонтів та водозабору.

Обґрунтовуються заходи щодо запобігання або зменшення надходження у водне середовище забруднюючих речовин, порушення гідродинамічного режиму, виснаження поверхневих і підземних водних ресурсів, погіршення стану вод і деградації угруповань водних організмів. Розрахункові варіанти повинні охоплювати найменш сприятливі періоди і можливі аварійні ситуації.

6.6. Рослинний і тваринний світ. Заповідні об'єкти.

Рослинний і тваринний світ.

Наводиться коротка характеристика домінуючих екосистем, флори і фауни та ін.

Вихідні дані для характеристики стану і оцінки змін рослинного і тваринного світу формуються на основі фонових даних і матеріалів натурних досліджень.

Підлягають аналізу впливи на рослинний і тваринний світ тільки тих забруднюючих речовин, що надходять до навколишнього середовища в результаті планової діяльності.

Оцінюється опосередкований вплив на флору і фауну техногенних змін клімату і мікроклімату, водного режиму, ґрунтового покриву, фізичних і біологічних факторів.

Оцінюються зміни складу рослинних угруповань і фауни, видової різноманітності, популяцій домінуючих, цінних і охоронюваних видів, їх фізіологічного стану і продуктивності, стійкості до хвороб.

Обґрунтовуються заходи щодо запобігання виснаженню і деградації рослинних угруповань і фауни.

Заповідні об'єкти.

Враховується наявність у зонах впливів планової діяльності об'єктів природно-заповідного фонду і територій, перспективних для заповідання (зарезервованих з цією метою), наземних, водних і повітряних шляхів міграції тварин.

Обґрунтовуються заходи, необхідні для забезпечення дотримання режиму заповідних територій.

Подається дендроплан озеленення території, що включає відомість про озеленення та баланс знесених і компенсаційних насаджень за чинними містобудівними нормами.

Питання для самоконтролю.

1. Зазначити загальні вимоги щодо оцінки впливів на навколишнє природне середовище.
2. Охарактеризувати основні вимоги до характеристики клімату і мікроклімату.
3. Назвати основні вимоги до характеристики повітряного середовища.
4. Охарактеризувати основні вимоги до характеристики геологічного середовища і ґрунтів.
5. Визначити основні вимоги до характеристики водного середовища.
6. Надати характеристику основним вимогам до характеристики рослинного і тваринного світу, заповідних об'єктів.

Практична робота 7.

ОЦІНКА ВПЛИВІВ ЗАПЛАНОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СОЦІАЛЬНЕ І ТЕХНОГЕННЕ СЕРЕДОВИЩЕ І ЗАХОДИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ НОРМАТИВНОГО СТАНУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА. (2 години)

Завдання.

1. Ознайомитися з основними етапами оцінки впливів запланованої діяльності на соціальне і техногенне середовище.
2. Вивчити заходи, що включає оцінка впливів на навколишнє середовище при будівництві і вимоги до ОВНС у схемі інвестиційного процесу будівництва.
3. Ознайомитися з заходами щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища та надати їх кратку характеристику.
4. Вивчити необхідні дані щодо оцінки ризику планової діяльності щодо природного, соціального і техногенного середовищ та їх характеристики.

7.1. Оцінка впливів запланованої діяльності на соціальне і техногенне середовище.

При оцінці впливів на соціальне середовище здійснюється така робота.

Наводиться коротка сучасна і прогнозна характеристики основних соціально-побутових умов проживання місцевого населення в зоні впливів планової діяльності.

Характеристика населення включає інформацію про його статеву-вікову структуру, зайнятість, міграцію, чисельність, захворюваність і потреби. При цьому визначається:

- характер та розміщення прилеглої до об'єкта проектування житлової та

громадської забудови;

- наявність об'єктів соціально-побутового, спортивно-оздоровчого, курортного та рекреаційного призначення тощо;
- інженерне облаштування забудови (водопостачання, каналізація, тепlopостачання та інше).

Оцінюються позитивні і негативні впливи планової діяльності на соціальні умови життєдіяльності та задоволення потреб місцевого населення, в тому числі його зайнятості.

Оцінюються впливи планової діяльності на зони рекреації та обґрунтовуються заходи щодо їх збереження і раціонального використання.

У випадках проектування особливо небезпечних промислових об'єктів, що можуть несприятливо впливати на навколишнє середовище (I та II класу небезпеки за санітарною класифікацією "Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів. ДСП № 173-96), здійснюється оцінка прогнозного впливу проектного об'єкта на стан здоров'я населення, яке мешкає на прилеглій території.

Обґрунтовуються заходи щодо запобігання погіршенню умов життєдіяльності місцевого населення та його здоров'я при реалізації проекту будівництва об'єкта, у тому числі розглядаються компенсаційні заходи.

А при оцінці впливів запланованої діяльності на техногенне середовище проводиться така робота.

Оцінюються впливи планової діяльності на промислові, житлово-цивільні об'єкти, пам'ятки архітектури, історії і культури (як об'єкти забудови), наземні і підземні споруди та інші елементи техногенного середовища, що знаходяться в зоні впливів планової діяльності. Обґрунтовуються заходи щодо забезпечення їх експлуатаційної надійності і збереженості.

Визначаються об'єкти навколишнього техногенного середовища, що можуть негативно впливати на проектану діяльність, види цих впливів, способи і засоби їх ліквідації.

7.2. Оцінка впливів на навколишнє середовище при будівництві і вимоги до ОВНС у схемі інвестиційного процесу будівництва.

Оцінка впливів на навколишнє середовище при будівництві.

Виконується в складі матеріалів розділу Проекту організації будівництва (ПОБ) і включає заходи щодо:

- 1) захисту повітряного середовища та боротьби з шумом і іншими негативними фізичними впливами;
- 2) охорони поверхневих і підземних вод;
- 3) охорони ґрунту;
- 4) охорони рослинного і тваринного світу, заповідних об'єктів;
- 5) охорони умов життєдіяльності людини;
- 6) охорони пам'яток історії і культури;
- 7) охорони оточуючих об'єктів техногенного середовища.

Виконується комплексний аналіз стану будівельного майданчика (траси) і встановлюються вимоги до:

- 1) розміщення під'їзних доріг та стоянок автотранспорту;
- 2) підйомно-транспортних механізмів, будівельного обладнання, електроприладів, інструментів тощо;
- 3) інженерного облаштування побутових приміщень та складських об'єктів;
- 4) вивозу або утилізації будівельних відходів та рекультивації земель після завершення будівельної діяльності;
- 5) вибору оптимальних технологічних рішень, що знижують негативний вплив будівництва на навколишнє середовище до нормального рівня.

В матеріалах розподілу ПОБ відображають оцінку впливу об'єкта будівництва на природні об'єкти, на середовище життєдіяльності людини й оточуючі будівлі та споруди, а також намічені санітарні заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності населення, що проживає в зоні будівництва.

Вимоги до НВС у схемі інвестиційного процесу будівництва.

Основний обсяг робіт з ОВНС, як правило, виконується на стадії техніко-економічного обґрунтування інвестицій (ТЕО інвестицій) або ескізного проекту (ЕП) і уточнюється у випадку зміни прийнятих рішень у проекті (робочому проекті), зокрема, при зміні технологічного процесу, потужності підприємства (об'єкта) а також виділенні нових пускових комплексів та ін. Відсутність змін у проекті (робочому проекті) у порівнянні з ТЕО інвестицій або ЕП засвідчується підписом замовника і головного інженера проекту.

На стадії Проект (робочий проект) підготовка матеріалів ОВНС у повному обсязі виконується тільки у тих випадках, коли ці матеріали не готувалися на попередніх стадіях.

Після вводу об'єкта проектування в експлуатацію та досягнення проектної потужності виконується, за необхідності, оцінка ефективності прийнятого комплексу охоронних і захисних заходів та коригування матеріалів ОВНС. В подальшому після-проектний аналіз виконується з ініціативи адміністрації об'єкта експлуатації або органів державного нагляду.

7.3. Комплексні заходи щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища та його безпеки.

Підрозділ містить результати узагальнення заходів щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища, а також дані щодо поводження з усіма відходами, що утворюються при здійсненні планової діяльності.

Наводиться перелік і стисла характеристика проектних рішень, комплекс яких включає:

- 1) ресурсозберігаючі заходи – збереження і раціональне використання земельних, водних, енергетичних, паливних ресурсів, повторне їх використання та ін.;
- 2) захисні заходи – влаштування захисних споруд (дренажі, екрани, завіси та ін.), включаючи технологічні заходи (використання екологічно чистих і безвідходних технологій, очищення, екологічно безпечне поводження з відходами та ін.), планувальні заходи (функціональне

- зонування, організація санітарно-захисних зон, озеленення та ін.), усунення наднормативних впливів;
- 3) відновлювальні заходи – технічна чи біологічна рекультивация, нормалізація стану окремих компонентів навколишнього середовища тощо;
 - 4) компенсаційні заходи – компенсація незворотного збитку від планової діяльності шляхом проведення заходів щодо рівномірного поліпшення стану природного, соціального і технічного середовища в іншому місці і/або в інший час, грошове відшкодування збитків;
 - 5) охоронні заходи – моніторинг території зон впливів планової діяльності, система оповіщення населення.

Наводяться, за можливості, результати розрахунків визначення економічної ефективності здійснення природоохоронних заходів.

Оцінюються обмеження будівництва об'єктів планової діяльності за умовами навколишнього природного, соціального, техногенного середовища та обсяг інженерної підготовки території, необхідні для дотримання умов безпеки навколишнього середовища.

До матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище відходів виробництва планової діяльності відносяться:

- 1) проектні дані про обсяги усіх видів газоподібних, рідких і твердих відходів виробництва і твердих побутових відходів;
- 2) відомості про запроєктовані технологічні рішення щодо зменшення обсягів
- 3) відходів, які утворюються;
- 4) відомості про заходи щодо утилізації відходів безпосередньо на підприємстві;
- 5) дані щодо поводження з відходами, які вивозяться за межі підприємства.

Виконується комплексна оцінка впливів планової діяльності на навколишнє середовище за умови реалізації комплексу заходів щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища, з урахуванням попередніх оцінок, наведених у інших підрозділах.

Визначається ступінь екологічного ризику планової діяльності та впливу на умови життєдіяльності людини.

Оцінка ризику планової діяльності щодо природного, соціального і техногенного середовищ включає:

- 1) аналіз ризику кризових змін стану природних комплексів та умов життєдіяльності людини;
- 2) аналіз відомих аварій та їх частоти за галузевою належністю об'єктів планової діяльності;
- 3) аналіз основних причин виникнення аварій;
- 4) аналіз умов виникнення та розвитку аварій, у тому числі визначення типових варіантів вірогідних аварій, оцінка кількості небезпечних речовин, які знаходяться в зоні аварії;

- 5) розрахунок вірогідних зон дії загрозливих факторів на здоров'я людини, тваринний та рослинний світ, оцінка ймовірної кількості потерпілих, оцінка можливих збитків;
- 6) опис технічних рішень із запобігання розвитку аварій та локалізації викидів небезпечних речовин, забезпечення пожежної та вибухобезпеки;
- 7) опис систем контролю і автоматичного регулювання, блокування, сигналізації й інших засобів запобігання аваріям.

Обґрунтовується оптимальність прийнятого комплексу проектних рішень, виходячи із вимог екологічного та санітарного законодавства і забезпечення експлуатаційної надійності об'єктів навколишнього техногенного середовища.

Наводиться перелік і характеристика залишкових впливів і обґрунтовується їх допустимість при будівництві і експлуатації об'єктів проєктованої діяльності.

Якщо неможливо досягнути гігієнічних та екологічних нормативів якості навколишнього середовища на територіях з підвищеним рівнем його забруднення, то проєктування об'єктів будівництва, що є джерелами додаткового забруднення, не дозволяється.

Питання для самоконтролю.

1. Назвати та охарактеризувати основні етапи оцінки впливів запланованої діяльності на соціальне і техногенне середовище.
2. Назвати та надати характеристику заходів, що включає оцінка впливів на навколишнє середовище при будівництві і вимоги до ОВНС у схемі інвестиційного процесу будівництва.
3. Назвати заходи щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища та надати їх кратку характеристику.
4. Назвати та охарактеризувати можливі дані оцінка ризику планової діяльності щодо природного, соціального і техногенного середовищ.

Практична робота 8.

ЗАЯВИ ПРО НАМІРИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО БУДІВНИЦТВА І ЙОГО ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ. ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ОВНС (ЗРАЗКИ ДОКУМЕНТІВ І ПОЯСНЕННЯ ДО НИХ).

(2 години)

Завдання.

1. Ознайомитись з основними пунктами Заяви про наміри інвестиційного будівництва. Придбати навички з їх заповнення.
2. Ознайомитись з основними пунктами Заяви про екологічні наслідки запланованої діяльності. Придбати навички з їх заповнення.
3. Ознайомитись з основними пунктами Завдання на розроблення

матеріалів ОВНС. Придбати навички з їх заповнення.

8.1. Заява про наміри інвестиційного будівництва.

Замовник і Виконавець ОВНС складають, погоджують і публікують "Заяву про наміри" за формою, яка наведена нижче (див. Додаток Г у ДБН А.2.2-1-2003).

В Заяві зазначаються:

- поштова та електронна адреса інвестора (замовника);
- місце розташування будівництва (варіанти);
- характеристика діяльності (об'єкта);
- соціально-економічна необхідність запланованої діяльності;
- потреба в ресурсах при будівництві і експлуатації (земельних сировинних, енергетичних, водних, трудових);
- транспортне забезпечення (при будівництві й експлуатації);
- екологічні та інші обмеження запланованої діяльності (за варіантами);
- необхідна еколого-інженерна підготовка і захист території (за варіантами);
- можливі впливи запланованої діяльності (при будівництві й експлуатації) на навколишнє середовище (клімат і мікроклімат, повітряне і водне середовище, ґрунт, рослинний і тваринний світ, заповідні об'єкти, соціальне і техногенне середовище);
- відходи виробництва і можливість їх повторного використання, утилізації, знешкодження або безпечного захоронення;
- обсяг виконання ОВНС;
- участь громадськості.
- "Заяву про наміри" підписують Замовник і Генпроектувальник (див. Додаток 1).

8.2. Заява про екологічні наслідки запланованої діяльності.

Заява про екологічні наслідки діяльності є юридичним документом щодо суті цих наслідків і гарантій виконання природоохоронних заходів із забезпечення безпеки навколишнього середовища на весь період здійснення планової діяльності, складається замовником і генпроектувальником або за їх дорученням виконавцем ОВНС і являє собою резюме матеріалів ОВНС, де повинні бути відображені:

- 1) дані про планову діяльність, мету, шляхи її здійснення;
- 2) суттєві фактори, що впливають чи можуть впливати на стан навколишнього природного середовища з урахуванням можливості виникнення надзвичайних екологічних ситуацій;
- 3) кількісні та якісні показники оцінки рівнів екологічного ризику та безпеки для життєдіяльності населення планової діяльності, а також заходи, що гарантують здійснення діяльності відповідно до екологічних стандартів і нормативів;
- 4) перелік залишкових впливів;
- 5) вжиті заходи щодо інформування громадськості про планову

діяльність, мету і шляхи її здійснення;

- б) зобов'язання замовника щодо здійснення проектних рішень відповідно до норм і правил охорони навколишнього середовища і вимог екологічної безпеки на всіх етапах будівництва та експлуатації об'єкта планової діяльності.

Заява про екологічні наслідки діяльності складається в стислій формі, містить тільки підсумкові результати ОВНС і необхідні коментарі.

Заява про екологічні наслідки діяльності підписується замовником і генеральним проектувальником, копії, у тому числі на магнітних носіях, подаються для подальшого контролю в місцеві органи влади.

8.3. Завдання на розроблення матеріалів ОВНС.

Замовник і Виконавець ОВНС складають і погоджують "Завдання на розроблення матеріалів ОВНС" за формою, яка наведена нижче (див. Додаток Д у ДБН А.2.2-1-2003).

В Завданні зазначаються:

- назва об'єкта;
- генеральний проектувальник;
- перелік співвиконавців;
- характер будівництва;
- місцезнаходження об'єкта;
- стадія проектування;
- перелік джерел впливів;
- перелік очікуваних негативних впливів;
- перелік компонентів навколишнього середовища, на яких оцінюються впливи;
- вимоги до обсягу та етапів проведення ОВНС;
- вимоги до участі громадськості;
- додаткові вимоги;
- порядок проведення і терміни підготовки матеріалів ОВНС.

Завдання підписують Замовник і Генпроектуювальник (див. Додаток 2).

Питання для самоконтролю.

1. Назвіть основні пункти «Заяви про наміри інвестиційного будівництва».
2. Назвіть основні пункти «Заяви про екологічні наслідки запланованої діяльності».
3. Назвіть основні пункти «Завдання на розроблення матеріалів ОВНС».

Література.

1. Закон України "Про екологічну експертизу". Затверджений Президентом України 09.02.1995 р. №45/95 – ВР.

2. ДБН А.2.2.-1-2003. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будівників і споруд. – Держбуд України. – К., 2004, 22 с.
3. ДБН А.2.2.-1-95. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище при проектуванні і будівництві підприємств, будівників і споруд. Основні положення проектування. – Госкомградбудівництва України, Мінекобезпеки. – К., 1996, 14 с.
4. Положення про склад і зміст матеріалів оцінки впливу проектуємої державної діяльності на стан навколишнього середовища і природних ресурсів на різних етапах рішення завдань по будівництву нових, а також по розширенню, реконструкції і технічному переобладнанню діючих промислових підприємств та інших об'єктів. Затверджено Мінприроди України 8.07.1992 р.

ПОГОДЖЕНО *

М.П. _____

(орган місцевого самоврядування, посада,
ініціали, прізвище керівника, дата)

ЗАЯВА ПРО НАМІРИ

1. Інвестор (замовник)

поштова і електронна адреси

2. Місце розташування майданчиків (трас) будівництва (варіанти)

3. Характеристика діяльності (об'єкта)

(орієнтовно за об'єктами-аналогами, належність до об'єктів, що

становлять підвищену екологічну небезпеку, наявність

транскордонного впливу)

Технічні і технологічні дані

(види та обсяги продукції, що виробляється, термін експлуатації)

4. Соціально-економічна необхідність планової діяльності

5. Потреба в ресурсах при будівництві і експлуатації:
земельних

(площа земель, що вилучаються в тимчасове і постійне

користування, вид використання)

сировинних

(види, обсяги, місце розробки і видобутку, джерела одержання)

енергетичних (паливо, електроенергія, тепло)

(види, обсяги, джерела)

водних

(обсяги, необхідна якість, джерела водозабезпечення)

трудових

6. Транспортне забезпечення (при будівництві й експлуатації)

7. Екологічні та інші обмеження планової діяльності за варіантами

8. Необхідна еколого-інженерна підготовка і захист території за варіантами

9. Можливі впливи планової діяльності (при будівництві й експлуатації) на

навколишнє середовище:

клімат і

мікроклімат _____

повітряне середовище

водне середовище

рослинний, тваринний світ, заповідні об'єкти

навколишнє соціальне середовище (населення)

навколишнє техногенне середовище

10. Відходи виробництва і можливість їх повторного використання, утилізації, знешкодження або безпечного захоронення

11. Обсяг виконання ОВНС

12. Участь громадськості

(адреса, телефон і час ознайомлення з матеріалами проекту і ОВНС, подачі пропозицій)

Замовник _____ Генпроектувальник _____

***Примітка.** Для об'єктів, наведених у додатку Е, необхідне додаткове узгодження з органами державного екологічного та санітарного нагляду.

ПОГОЖЕНО

ЗАТВЕРДЖЕНО

*(назва організації-замовника, посада, ініціали, прізвище керівника, дата)**назва організації-виконавця, посада ініціали, прізвище керівника, дата)*

М.П. _____

М.П. _____ (

ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ОВНС

Назва об'єкта

Генеральний проєктувальник

Перелік співвиконавців

Характер будівництва

(нове будівництво, реконструкція, розширення, технічне переоснащення та ін.)

Місцезнаходження

(адміністративне положення, межі території майданчика (траси) будівництва та їхніх варіантів)

Стадія проєктування

Перелік джерел впливів

Перелік очікуваних негативних впливів

Перелік компонентів навколишнього середовища, на яких оцінюються впливи

Вимоги до обсягу та етапів проведення ОВНС

Вимоги до участі громадськості

Додаткові вимоги*

Порядок проведення і терміни підготовки матеріалів ОВНС

До Завдання на розроблення матеріалів ОВНС додаються Заява про наміри, Генплан і Ситуаційна схема району розміщення планової діяльності.

Генпроєктувальник _____ Замовник _____

***Примітка.** Для об'єктів, наведених у додатку Е, додатковою вимогою може бути складнення Програми виконання ОВН